

A nova monarquía dos Reis Católicos (unión dinástica, reorganización político administrativa).

O matrimonio e a posterior subida ao trono de **Isabel** (como raíña de Castela) e **Fernando** (como rei de Aragón) supuxo a creación dun novo estado que será denominado **Monarquía Hispánica**. Esta entidade englobou á **Coroa de Castela e a Coroa de Aragón**. Trátase **dunha unión dinástica**, é dicir dunha unión dos reinos a través do matrimonio dos seus reis pero non dunha unificación política dos seus reinos. Estes tiñan en común as persoas dos reis que os gobernaban conxuntamente, pero cada reino mantiña a súa lexislación e as institucións propias.

Tras a **conquista de Granada** en 1492 o Papa concedeulles o título de Reis Católicos, e completárase a súa expansión territorial na Península coa **incorporación de Navarra** á Coroa de Castela (1512), xa despois da morte de Isabel.

Os Reis Católicos son considerados dentro da Historia de España como os monarcas que inician a transición do medievo á modernidade. Acometeron unha serie de **reformas administrativas e políticas** orientadas a fortalecer o poder dos reis fronte o da nobreza, marcando o **nacemento dunha monarquía autoritaria e forte** e extinguindo a feudal. O proceso foi máis efectivo **en Castela**, en parte porque as circunstancias do acceso ao trono de Isabel tras unha guerra pola sucesión coa súa sobriña (Xoana “A Beltranexa”) permitiron castigar á facción nobiliaria contraria (confiscación de señoríos, por exemplo). Entre as medidas acometidas podemos destacar:

- A reforma do goberno central.

- Comenzou a organizarse un **sistema de consellos** para atender ás diversas áreas de goberno. Reorganizouse o **Consello de Castela** (1480), que constituirá o principal órgano de goberno e será a instancia xudicial superior. A introdución de funcionarios reais con formación xurídica profesionalizou este organismo e minguou o poder da nobreza. Ademais creáronse outros consellos que foron de dous tipos: os territoriais (Navarra, Aragón) e os **temáticos** (Facenda, Indias e Inquisición).
- Reduciuse o papel das **Cortes de Castela** (onde se reunían os estamentos privilexiados e os representantes das principais cidades do reino) dado o auxe dos consellos. A súa importancia política foi decaendo

e só foron convocadas para xurar aos herdeiros no seu cargo ou para reclamar algún subsidio extraordinario.

- Establecéronse **novos cargos de goberno**: Os **secretarios reais** que se encargaban de mediar entre os diferentes consellos e os reis e os **vicerreis**, que representarían aos soberanos naqueles territorios que pola súa distancia facía imposible a presenza dos reis (como en América).

A reforma do sistema xudicial. Creouse un sistema xudicial centralizado, graduando a importancia dos tribunais: os **corrixidores** a nivel local, as **Audiencias** e as **Chancelerías** (con sedes en Valladolid e Granada) como tribunais reais de apelación e o **Consello Real de Castela** como última instancia xudicial. O fortalecemento da xustiza real supuxo un duro golpe para a nobreza ao impoñerse por riba do sistema xudicial feudal desempeñado polos señores nos seus territorios. En Aragón había unha audiencia para cada un dos reinos, pero alí os señores conservaban gran parte das súas atribucións xudiciais.

A reforma do goberno local. A nivel urbano instaurouse o cargo de **corrixidor**, posto de designación real que se encargaba do goberno municipal e tiña competencias administrativas, xudiciais e militares. A súa actuación freou o poder das oligarquías locais (nobreza e burguesía) en favor da autoridade real.

A nivel de seguridade, destacan a organización da **Santa Irmandade**, un corpo policial creado para manter a orde pública e pacificar o mundo rural e a creación dun **exército permanente**, pagado pola monarquía e independente da nobreza, aínda que esta conservaba os cargos relevantes.

Ademais, os Reis Católicos dotáronse dun **corpo de embaixadores** para potenciar a súa activa **política exterior**.

A política relixiosa foi tamén un dos medios utilizados para o reforzamento do poder real. Xunto coa figura do monarca, a única institución común aos reinos foi a **Inquisición** (1478), tribunal encargado de manter a ortodoxia relixiosa católica. Por medio dela buscábase a cohesión da poboación e foi acompañado da represión ás outras confesións, como mostra a **expulsións dos xudeus** en 1492 ou as **conversiones forzosas de mudéxares**. Tamén fomentaron as

regalías, que supoñían entre outras cousas, un control no nomeamento dos bispos.

Na **Coroa de Aragón** as reformas tiveron menos importancia. A tradición pactista e a fortaleza das institucións forais limitaron a reafirmación da autoridade rexia. Con todo, Fernando conseguiu a fin dos malos usos nobiliarios da Sentenza Arbitral de Guadalupe e, debido ao absentismo do rei, nomeou un representante real (primeiro lugartenente, logo vicerrei) en cada estado de Aragón e creou o Consello de Aragón con amplas funcións políticas. A introdución da Inquisición, baixo o poder do monarca, reforzou as súas competencias nestes reinos. Malia que a centralización castelá contrasta coa situación en Aragón, os Reis Católicos sentaron as bases do estado moderno e da monarquía autoritaria nos seus reinos.

. Os Decretos de Nova Planta e os seus efectos

Felipe V, inspirándose nas políticas do seu avó Luis XIV de Francia, levou a cabo unha fonda transformación das formas de goberno da monarquía española seguindo os principios do absolutismo, o centralismo e a racionalización administrativa. Esta transformación traducíuse nunha ampla reforma das institucións e do funcionamento da administración. O reforzamento do poder real, segundo conceptos do absolutismo monárquico, esixía a centralización e a uniformización xa que respondía á idea de que a eficiencia administrativa equivalía á administración directa polo rei. Ademais, deste xeito, tamén se pretendía facer fronte á decadencia da monarquía hispánica.

Os **Decretos de Nova Planta** son a mellor mostra deste proceso. Baixo esta denominación coñécense **un conxunto de normas que produciron a supresión do réxime foral da Coroa de Aragón, das súas institucións e leis propias e a súa substitución polo sistema establecido en Castela**. Foi unha reforma auspiciada polo monarca Felipe V de Borbón, inspirándose no modelo francés, co obxectivo de lograr un maior grao de centralización territorial mediante a unificación lexislativa e institucional.

O **apoio dos reinos que integraban a Coroa de Aragón a Carlos de Austria durante a Guerra de Sucesión** española motivaría e xustificaría a aplicación dos Decretos de Nova Planta, ao considerar a estes reinos rebeldes. Esta aplicación fíxose en paralelo á ocupación dos diferentes reinos polas tropas de Felipe V no transcurso da guerra : os decretos para os reinos de **Valencia e Aragón en 1707** despois da batalla de Almansa , para o reino de **Mallorca en 1716** coa ocupación das illas e para o **Principado de Cataluña en 1714** trala conquista de Barcelona.

As **principais medidas** establecidas nos decretos foron a **abolição das Cortes de Aragón, Valencia e Cataluña**.e a introdución nos diversos territorios de institucións casteláns destinadas a garantir un maior control dos mesmos (Audiencias, Capitáns Xerais, Intendentes, Corrixidores). Tamén se **suprimiron os vicerreis**. A reordenación estendeuse á facenda, aínda que non supuxo a introdución dos tributos casteláns, senón a **implantación dun sistema tributario novo**. O modelo estaba baseado nun único imposto de cotas fixas, repartido en función da riqueza dos veciños, que inspiraría o proxecto da *única contribución* que despois intentou implantar en Castela o marqués da Ensenada no reinado de Fernando VI. A **supresión das aduanas interiores** sería outra das medidas adoptadas entón, xunto coa imposición do **castelán como lingua da administración**.

Ademais dos cambios homoxeneizadores na administración territorial, o absolutismo e a modernización tamén afectaron á administración central nun ámbito máis amplo: suprimíronse Consellos e o Consello de Aragón pasou a integrarse no Consello de Castela, as Cortes de Castela quedaron reducidas a unha tarefa cerimonial e creáronse novas institucións e órganos de goberno que respondían directamente ao monarca, como os **secretarios de despacho** (antecedente dos modernos ministerios).

As políticas absolutistas e centralistas supuxeron unha profunda alteración da constitución tradicional da monarquía española: o antigo agregado de coroas e reinos que mantiñan as súas propias institucións e leis formado a partir dos Reis Católicos, deu paso a un estado centralista. **Os decretos de Nova Planta converteron os antigos reinos da Coroa de Aragon en provincias gobernadas por un Capitán Xeral** (militarizando a administración) desenvolvendo un sistema provincial que se xeneralizou a toda España.

Pese a todo, aínda que se reforzou o poder da monarquía e se configurou unha administración máis directa e eficaz, tratouse dun **proceso de centralización incompleto** xa que se conservaron moitas prácticas do pasado e institucións tradicionais: perviviron algúns Consellos como o de Castela, gran parte do territorio mantívose baixo o réxime e a xurisdicción señorial e territorios como o País Vasco e Navarra conservaron os seus *fueros* e privilexios pola súa fidelidade a Filipe V na Guerra de Sucesión.

No estudo dos efectos dos Decretos de Nova Planta tamén se debe tomar en consideración que, especialmente en Cataluña, persistiu o recordo das liberdades perdidas en 1714 e a súa reivindicación será a base de futuras mobilizacións políticas.